

EURÓPA TANÁCS
MINISZTERI BIZOTTSÁG

**R (95) 5 számú Ajánlás
a polgári és a kereskedelmi jog területén jogorvoslati eljárások és rendszerek bevezetéséről és
gyakorlásának javításáról
és Indokolás**

(Elfogadta a Miniszteri Bizottság 1995. február 7-én a miniszteri megbízottak 528. ülésén)

A Miniszteri Bizottság az Európa Tanács Alapszabályának 15/b. cikke alapján,

Jelezván, hogy az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény ("az Egyezmény") Hetedik kiegészítő jegyzőkönyve kötelezi a részes államokat a bűnösségről és az elítélésekről szóló döntések felsőbb bíróság előtti felülvizsgálatának engedélyezésére;

Remélvén, hogy a jogorvoslati eljárásokat a polgári és a kereskedelmi ügyekben is alkalmazni lehet, nem csupán a büntető eljárásokban;

Figyelemmel a jogorvoslati kérelmek megnövekedett számából és a jogorvoslati eljárások lelassulásából eredő problémákra;

Úgy értékelve, hogy ezek a problémák megzavarhatják az Egyezmény 6. cikke 1. pontjában mindenkinek biztosított azt a jogát, hogy ügyét ésszerű időn belül tárgyalja a bíróság;

Tudatában annak, hogy hatástalan vagy alkalmatlan eljárások és a felek által a jogorvoslati jogosultság visszaélésszerű alkalmazása indokolatlan késedelmeket okoz, veszélyezteti és rontja a bírósági rendszer hitelét;

Meggyőződve arról, hogy valamennyi igazát kereső állampolgár és az igazságszolgáltatás érdekében állnak a hatékony jogorvoslati eljárások;

Tekintettel az igazságszolgáltatás igénybevételét megkönnyítő eszközökről szóló R (81) 7 számú ajánlásra, az igazságszolgáltatás működésének javítását szolgáló polgári eljárási alapelvekről szóló R (86) 12 számú ajánlásra, a bíróságok túlterheltségének megelőzésére és csökkentésére vonatkozó egyes rendelkezésekről szóló R (93) 1 számú ajánlásra és a nehéz helyzetben lévőeknek a jog- és az igazságszolgáltatás igénybevételére vonatkozó ajánlására;

Ajánlja a tagállamok kormányainak, hogy hozzák meg vagy esetlegesen erősítsék meg mindazokat a rendelkezéseket, amelyeket szükségesnek ítélnék a polgári és a kereskedelmi jog területén a jogorvoslati eljárások javítására, különösen az itt következőket:

**I. Fejezet - Általános
Alapelvek**

1. cikk - A bírósági felülvizsgálathoz való jog

- a. Elviekben valamennyi alsó fokú bíróság ("első bíróság") által meghozott döntést alá kell vetni felsőbb bíróság ("második bíróság") által végzett felülvizsgálatnak.
- b. Amennyiben elfogadhatóak ezen elv alóli kivételek, akkor azokat törvényben kell meghatározni és meg kell felelniük az általános jogelveknek.
- c. A feleknek tájékoztatást kell adni jogorvoslati jogaikról és e jog gyakorlásának feltételeiről, mint például a jogorvoslat benyújtásának határideje.

d. Egyetlen felsőbírósági bíró sem vehet részt annak az ügynek az elbírálásában, amelyben az alsó fokú bíróság tagjaként részt vett.

II. Fejezet - A bírósági felülbírálat korlátai

2. cikk - Az első fokú bíróságra vonatkozó rendelkezések

a. Elviekben az első fokú bíróság előtt kell meghatározni a perbeni követeléseket. Az elfogadható kérelmek, tények és bizonyítékok összességét az első bíróság előtt kell előadni. Az államoknak erre vonatkozó törvényeket vagy rendelkezéseket kell elfogadniuk.

b. A felek számára annak mérlegelése lehetővé tétele érdekében, hogy érdekükben áll-e a jogorvoslat, és a jogorvoslati kérelmek számának lehetséges csökkentése érdekében az első fokú bíróság a törvénynél fogva köteles világosan és teljes körűen megindokolni döntéseit, közérthető nyelvezeten megfogalmazva. Elviekben nem szükséges az ügyekben hozott azon döntéseket megindokolni, amelyeket nem vitattak vagy pedig az esküdszék által hozott döntéseket.

c. Az első fokú bíróságot fel kell jogosítani a megfelelő esetekben arra, hogy az előzetes végrehajthatóságot lehetővé tegye, feltéve, hogy ez nem okoz súlyos kárt a jogorvoslatot kérőknek vagy nem akadályozza meg az utólagos igazságtételt.

3. cikk - A jogorvoslati jogból kizárt ügyek

Annak biztosítására, hogy csak a megfelelő ügyek kerüljenek a másodfokú bíróságok elé felülbírálatra, az államoknak az alábbi rendelkezések közül egyet vagy többet el kell fogadniuk:

- a. ki kell zárni bizonyos ügycsoportokat, például a kisebb összegekre vonatkozókat;
- b. a fellebbezés engedélyezését meg kell kívánni a bíróságtól;
- c. a jogorvoslati jog gyakorlását pontos határidőkhöz kell kötni;
- d. egyes részítéletek és az érdemi ítéletek elleni jogorvoslati jog között különbséget kell tenni.

4. cikk - A jogorvoslati joggal való visszaélés megakadályozását szolgáló rendelkezések

A jogorvoslati eljárással vagy rendszerrel való bármiféle visszaélés megakadályozása érdekében az államoknak az alábbi rendelkezések közül egyet vagy többet el kell fogadniuk:

- a. a fellebbezés benyújtójától megfelelő időben, kellően körülhatárolt módon kell megkövetelni, hogy fellebbezése indokait közölje és a kért változtatást pontosan jelölje meg;
- b. a másodfokú bíróságot fel kell hatalmazni arra, hogy egyszerű eljárás keretében elutasítsa - például a nyertes féllel egyáltalán nem közli - a számára nyilvánvalóan megalapozatlannak, indokolatlannak vagy rosszhiszeműnek tűnő valamennyi fellebbezést; ebben az esetben megfelelő szankciókat lehet hozni, mint például a pénzbírság.
- c. Azonnal végrehajtható ítélet esetében csak akkor lehet megengedni a végrehajtás felfüggesztését, ha a fellebbező félnek a végrehajtás súlyos vagy visszafordíthatatlan kárt okozna, avagy megakadályozná, hogy utólagosan szolgáltatassanak igazságot; feltétlenül lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a megítélt összeggel arányban álló biztosítékokat lehessen elrendelni;
- d. Azonnal végrehajtható ítélet esetében a másodfokú bíróságot fel kell jogosítani arra, hogy ne vizsgálja az ügyet akkor, ha a fellebbező fél nem hajtotta végre az ítéletet, feltéve ha nem nyújtott megfelelő biztosítékokat, avagy az első- vagy a másodfokú bíróság nem engedélyezte a végrehajtás felfüggesztését;
- e. Amikor az egyik fél hibájából indokolatlan késedelmek származnak, meg kell követelni, hogy a fél az okozott többletkiadásokat megtérítse.

5. cikk - A második bíróság eljárását korlátozó intézkedések

Annak érdekében, hogy a második bíróság által lefolytatott felülbírálat a jogorvoslati kérelemben foglalt kérésekre irányuljon, az államoknak az alábbi rendelkezések közül egyet vagy többet el kell fogadniuk:

- a. lehetővé kell tenni a bíróságnak, vagy a feleknek, hogy az első bíróság által megállapított tényeket fogadják el egészben vagy részben;
- b. a feleknek legyen lehetőségük az ügyben részítéletet kérni;
- c. azokban az esetekben, amikor szükség van a jogorvoslat engedélyezésére, lehetővé kell tenni a bíróság számára, hogy a jogorvoslati kérelem hatókörét korlátozza, például jogkérdésekre;
- d. a másodfokú bírósághoz benyújtandó új kérelmekre, új tényekre vagy új bizonyítékokra vonatkozó megszorításokat elő kell írni, kivéve az újabb körülmények esetében, vagy a belső jog által meghatározott egyéb indokokból, ha igazolják, hogy azokat az első fokú bíróság előtt nem használták fel;
- e. a felülvizsgálatot csak a jogorvoslati kérelemben feltüntetett indokra kell korlátozni, kivéve azokat az ügyeket, amelyekben a bíróság saját kezdeményezésére jár el.

III. Fejezet - A jogorvoslati eljárások és rendszerek működésének eredményessége javítását célzó egyéb rendelkezések

6. cikk - A jogorvoslati eljárások hatékonyságát javító rendelkezések

Annak érdekében, hogy a fellebbezéseket gyorsan és eredményesen vizsgálják meg, az államoknak az alábbi rendelkezések közül egyet vagy többet el kell fogadniuk:

- a. hasonló ügyben a szükségesnél nagyobb számban ne foglalkoztassanak több bírót, mint amennyi szükséges. A következő feltételek esetén egyesbíró is eljárhat:
  - i. a jogorvoslat engedélyezése;
  - ii. eljárási kérdések;
  - iii. kisebb ügyek;
  - iv. a felek ilyen irányú kérelmei;
  - v. nyilvánvalóan alaptalan kérelem;
  - vi. családjogi ügyek;
  - vii. sürgős ügyek.
- b. úgy kell korlátozni a felek között kicserélendő írásbeli előkészítő iratok számát, amilyen mértékben az első fokú bíróság az ügyet már megvizsgálta, például elő kell írni, hogy valamennyi fél csak egy előkészítő iratot adhat be;
- c. azokban az államokban, ahol a második bíróság előtt szóbeli tárgyalás tartása is lehetséges, lehetővé kell tenni a feleknek abban való megállapodást, hogy az ügyben tárgyaláson kívül hozzanak ítéletet, kivéve ha a másodfokú bíróság azt mégis szükségesnek tartja;
- d. a szigorúan szükséges időre kell csökkenteni a szóbeli tárgyalás időtartamát, például az írásbeli eljárások gyakoribb alkalmazásával vagy pedig írásban benyújtott előkészítő irattal, vagy írásban összefoglalt érvekkel;
- e. biztosítani kell, hogy szóbeli tárgyalás tartása esetén az meghatározott ideig tartson ("a szóbeli tárgyalások koncentrációja"). A bíróság rögtön a szóbeli tárgyalást követően tanácskozza meg az ügyet és hirdessen ítéletet, avagy a törvény által meghatározott rövid időn belül;
- f. meg kell követelni a határidők szigorú betartását, például az előkészítő iratok kicserélésénél, és elő kell írni, hogy e határidők be nem tartása szankciót von maga után, pénzügyi jellegű, a jogorvoslati kérelem elutasítása, vagy pedig a határidőn túl felhozott bármiféle tény vizsgálatának megtagadása formájában;
- g. annak érdekében, hogy az ügy előrehaladását segítse, a második bíróságnak az ügy vizsgálata előtt és alatt aktívabb szerepet kell biztosítani, például bevezetve az ügyek előkészítését, vagy a perek békés megegyezéssel történő rendezése bátorításával;
- h. a sürgős ügyek elbírálására külön eljárást kell létrehozni, például megjelölve, kik kérhetik valamely ügyben a gyorsított eljárást, megállapítván milyen összeállítású bírói tanács illetékes eljárni benne;
- i. a bíróságok és az ügyvédek közötti kapcsolatokat tovább kell fejleszteni, különösen úgy, hogy a második bíróság és az ügyvédi kamara tagjai számára közös szemináriumokat szervezzenek, vagy

pedig az eljárások javításának eszközeiről vitát nyitnak;

j. a második bíróságokat megfelelő modern technikai eszközökkel kell ellátni, mint például fax vagy számítógép, és az első bíróságokat ugyancsak hasonló eszközökkel kell ellátni, hogy rögzíthessék a tárgyalási jegyzőkönyveket és leírassák az ítéleteket;

k. elő kell segíteni, hogy a peres feleket jól képzett jogászok képviseljék.

IV. Fejezet - A harmadik bíróság szerepe és működése

7. cikk - A harmadik bírósághoz benyújtott jogorvoslati kérelmekkel kapcsolatos rendelkezések

a. A jelen ajánlásban szereplő meghatározásokat ugyancsak alkalmazni kell a megfelelő esetekben a harmadik bíróságok előtt is, amikor ilyen bíróságot állítanak fel a második bíróságok döntései felülbírálatára. Az alkotmánybíróságok és azoknak megfelelő más bíróságok a jelen ajánlás alkalmazásából ki vannak zárva.

b. A harmadfokú bíróságokra vonatkozó rendelkezések meghozatala során az államoknak nem szabad elfelejteniük, hogy az ügyet már két bíróság egymást követően elbírálta.

c. A harmadik bírósághoz folyamodást azokra az ügyekre kell korlátozni, amelyeknél indokolt a harmadfokú felülvizsgálat, mint például amelyek a jog fejlődéséhez, vagy a törvény alkalmazásának egységéhez hozzájárulnak. Még azokra az ügyekre is korlátozni lehet, amelyek jelentős jogkérdést vetnek fel. Elvárható a kérelmezőtől, fejtse ki, hogy az ügyben mi mutat ilyen jelentőséget.

d. Az államok elhatározhatják olyan rendszer bevezetését, amely lehetővé teszi, hogy a harmadik bíróságok elé közvetlenül kerüljenek ügyek, például véleménykérés céljából vagy pedig olyan eljárás keretében, amely a másodfokot kikerüli ("leapfrog" eljárás). Ezek az eljárások különösen alkalmasak a harmadfokú elbírálást kívánó, jelentős jogkérdéseket felvető esetekben.

e. A második bíróság döntéseinek végrehajthatóknak kell lenniük, feltéve ha a másod- vagy a harmadfokú bíróság nem engedi meg a végrehajtás alóli felfüggesztést vagy a kérelmező nem ad megfelelő garanciát.

f. Azok az államok - amelyekben nem létezik - elhatározhatják, hogy bevezetnek a harmadik bírósághoz benyújtható jogorvoslati rendszert vagy e bíróságnak megadják a lehetőséget jogorvoslati kérelem részbeni elutasítására, hogy ezáltal korlátozzák a harmadfokú bírósági felülbírálatra érdemes ügyek számát. A törvény pontos indokokat állapíthat meg, ezzel lehetővé téve a bíróságnak, hogy felülbírálatát az ügyek bizonyos aspektusára korlátozza, amikor az ügy sommás vizsgálatát követően például a fellebbezést engedélyezi vagy részlegesen elutasítja.

g. Elviekben sem új tényeket, sem pedig új bizonyítékokat nem lehet a harmadfokú bíróság elé tárni.

Indokolás

Általános megállapítások

1. Az igazságszolgáltatásban előforduló késedelmek és hátralékok két jelentős problémát képeznek, amellyel számos állam találja szemben magát.

2. E problémák oka sokféle lehet. A bíróságok eredményes működését gátolja az ügyek nagy száma. Az első fokú bíróságok előtti ügyek számának növekedése magával hozta a másodfokú bíróságok elé benyújtott jogorvoslati kérelmek növekedését is.

3. A megnövekedett ügyszám azokból az erőfeszítésekből ered, amelyek arra irányultak, hogy az igazságukat kereső állampolgárok számára megkönnyítsék és biztosítsák az igazságszolgáltatáshoz fordulást és abból, hogy a jobban tájékoztatott és jogaival tisztában lévő polgárok könnyebben teszik meg a szükséges lépéseket annak érdekében, hogy bíróságok előtt megvédjék jogaikat.

4. Modern társadalmunkban újabb, a jog által védett területek jelentek meg és nyertek teret, ugyanakkor az ügyek számának növekedését eredményezték (például a környezetvédelem, az adatvédelem).

5. E helyzet magyarázatát adja még a törvények elszaporodása és bizonyos társadalmi jelenségek feltűnése is (a családfejlődés, a technikai újításokkal szemben a társadalom összetettebbé válása, újfajta szegénység, mobilitás, gazdasági felfordulás, stb.).

6. A második ok eljárási jellegű. Arról van szó, hogy más társadalomra elképzelt nem eredményes és nem megfelelő eljárások vannak még mindig hatályban. A felek visszaélése a jogorvoslati jogosultsággal és minden hátráltató cselekmény indokolatlan késedelmeket idéz elő az eljárás folyamán.

7. Végül pedig a megfelelő személyzet hiánya, az ügyek megnövekedett összetettsége és nemzetközivé válása azok az egyéb okok, amelyek súlyosítják a bíróságok működését.

8. Az igazságszolgáltatás lassúsága és a bírósági ügyhátralék jelentősen sérti a hatékony és tisztességes igazságszolgáltatáshoz való jogot; következésképpen ez a probléma különösen foglalkoztatja az Európa Tanácsot.

9. A jogállam megköveteli, hogy ésszerű határidőn belül bírálják el az ügyeket, tiszteletben tartva úgy a büntető ügyekben a védelemhez való jogot, mint a polgári jogi jogait és kötelezettségeiket érvényesítőként, mivel bizonyos módon az igazságszolgáltatásban előforduló valamennyi késedelem az igazságszolgáltatás megtagadását vonja maga után.

10. Az ésszerű határidőn belül igazságát kereső állampolgárnak nem kell szükségszerűen szembekerülnie különösen a nem hatékony eljárások vagy az ellenfél rosszhiszemű magatartása okán meghosszabbodott eljárással.

11. Mindezek ellenére a másod- vagy harmadfokú bírósághoz való jogorvoslati jogosultság elismerése elkerülhetetlenül késedelmet okoz a pert lezáró végső döntés meghozatalában. A "harmadik bíróság" alatt azt a bíróságot kell érteni, amely a másodfokon hozott döntést felülbírálja. Az alkotmánybíróságok és az azoknak megfelelő egyéb bíróságok az ajánlás meghatározásaiból ki vannak zárva, mivel különleges eljárások szerint működő bíróságok és az ügyeket alkotmányossági szempontból vizsgálják.

12. A jogbiztonság védelmének óhajától vezetve feltétlenül szükséges, hogy a felülbírálatot gyakorló bíróságok gyorsan befejezzék az ügyeket, természetesen a tisztességes eljáráshoz való jogot betartva.

13. A jogbiztonság biztosításának, a tisztességes igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításának előmozdítása óhajától vezetve a bíróságok előtti eljárásoknak ebből következően ésszerű határidőn belül kell lefolyniuk. E cél biztosítására az Európa Tanács által kidolgozott első dokumentum az emberi jogok és szabadságok védelméről szóló európai Egyezmény volt, amely többek között elismerte a bírósághoz való jogot, az ésszerű határidőn belül lefolytatott nyilvános és tisztességes tárgyaláshoz való jogot.

14. Másrészt pedig egyéb ajánlások és határozatok járultak hozzá az igazságszolgáltatáshoz való fordulást megkönnyítő rendelkezések bevezetéséhez.

Ezek között lehet említeni: az igazságszolgáltatáshoz fordulást megkönnyítő eszközökről szóló R (81) 7 számú ajánlást, az igazságszolgáltatás működésének javítását szolgáló polgári eljárási alapelvekről szóló R (84) 5 számú ajánlást, a bíróságok túlterheltségének megelőzésére és csökkentésére vonatkozó egyes rendelkezésekről szóló R (86) 12 számú ajánlást és a nehéz helyzetben lévőknek a jog- és az igazságszolgáltatás igénybevételére vonatkozó R (93) 1 számú ajánlást.

15. A jelen ajánlás felhívja a tagállamokat, hogy - szükség szerint - fogadjanak el vagy erősítsenek meg minden rendelkezést, amelyek szükségesek a polgári és kereskedelmi eljárásokban a jogorvoslati eljárások működésének javítására, pontosabban a másod- és harmadfokú bíróság előtti jogorvoslatokról van szó. Az ajánlás azokra az eljárási problémákra igyekszik gyógymódot találni, amelyek a nem eredményes vagy eltúlzottan hosszú ideig tartó eljárásokból fakadnak, és a különböző tagállamokban kipróbált többféle megoldást javasol. Nem szándékozik a tagállamokban a jogorvoslati rendszereket harmonizálni - nem lenne reális cél - azonban példákat szeretne mutatni, amelyeket valamennyi tagállam alkotmányos elveihez jogi hagyományaihoz alkalmazni lehetne. Abból a célból, hogy az államok az ajánlás 3-6. cikkeinek megfelelőjének, elég lenne, ha megvizsgálnák az e

cikkekben található példák egyikének vagy másikának a bevezetési lehetőségét. Ezért az ajánlást több államban is bevezetett példák listájának lehet tekinteni. Mindemellett az államoknak meg kell kísérelniük jogorvoslati rendszereik fejlesztését, figyelembe véve ezeket a példákat is.

16. A bírósági felülbírálatához való jogosultság elvéből kiindulva az ajánlás a jogorvoslati eljárások, a semmisségi folyamatok és a legfelsőbb bírósághoz való fellebbezés hatékonyságának javítását célzó intézkedéseket sorol fel.

17. Az ajánlás tartalmazza azt az alapelvet, amely szerint a jogorvoslati jogosultság nem csupán a büntetőügyekre terjed ki és minden ezen elv alóli kivételt törvényben kell meghatározni. Ezen felül az ajánlás pontosan megjelöl néhány esetet, amikor hasonló kivételek elfogadhatók és rendelkezéseket javasol az indokolatlan költségeket nem eredményező tisztességes és hatékony jogorvoslati eljáráshoz való jog biztosítása érdekében. Mindezeket túl számos olyan, a legfelsőbb bíróságra vagy a semmítőszékre vonatkozó rendelkezést mutat be, amelyeket meg lehetne hozni azokban az országokban, ahol megteremtették a lehetőségét az ügyek harmadfokú bírósági elbírálásának.

Megjegyzések az ajánlásokról

I. Fejezet - Általános alapelvek

1 - A bírósági felülvizsgálathoz való jog

18. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikk 1. pontja kimondja azt az elvet, mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyét bíróság tárgyalja* .

19. Eközben az Egyezmény és kiegészítő jegyzőkönyvei csupán bűncselekmény esetén** adják meg a jogot a két vagy több fokozatú bírósági eljáráshoz***. Következésképpen az Egyezmény nem kötelezi az államokat arra, hogy fellebbviteli bíróságokat, vagy semmítőszékeket hozzanak létre a polgári vagy kereskedelmi ügyekre.

20. Ebből az indokból az ajánlás első pontja az alsó fokú bíróság ítélete meghozatalát követően megadja a bírósághoz fordulóknak a jogot a felsőbb bíróság általi felülbírálat kéréséhez, azért, hogy tényekre, jogra vagy az eljárásra vonatkozó tévedéseket korigálják, illetve jelentős jogkérdéseket eldöntsenek. Az ajánlás a "jogorvoslat" kifejezést általános értelemben használja, anélkül, hogy bármelyik egyedi jogrendszerre utalna. Ez ugyanúgy érvényes az angol appellans (fellebbező) kifejezésre is. Az ajánlás egyéb pontjai azokkal az intézkedésekkel foglalkoznak, amelyek lehetővé teszik, hogy a felsőbb bíróság által elvégzett felülbírálatot a harmadik bíróság végezze el a második bíróság kikerülésével.

21. Azonban az ajánlás nem biztosít abszolút jogot a felsőbb bírósági felülbírálatra, figyelemmel arra, hogy egyes esetekben a feleknek nem áll érdekében a jogorvoslat benyújtásának korlátlan gyakorlása. Ez a korlátozás nem csupán a felek érdekében áll, hanem a bíróság hatékonyságának előmozdítását is szolgálja. A belső jogban kell meghatározni azokat az eseteket, amikor a jogorvoslati jogot korlátozni lehet, akár tisztán és egyszerűen bizonyos ügyeknek a bírósági felülbírálat alóli kizárásával, akár pedig a felülbírálatnak néhány szempontra való korlátozásával. Az ajánlás további cikkei foglalkoznak e típusú kivételekkel. Mindemellett ez alól az általános elv alóli valamennyi kivételt törvényben kell meghatározni és az általános jogelvekkel összhangba kell hozni, például akkor, amikor a felek egyezséget kötnek, vagy a jogrendszer hatékonyságát erősítik. Az eljárás gyorsításának a jogelvekkel összhangban levő másik lehetősége a már egyes országokban létező rendszer alkalmazása amely abból áll, hogy a peres felek megállapodnak, hogy a másodfokú bíróság közvetlenül dönthessen, a jogorvoslati jogosultságról való lemondás fejében.

22. A belső jogban lehetővé kell tenni a feleknek, hogy kérhessék, a felülbírálat csak bizonyos kérdésekre korlátozódjon.

23. A kevés sikerrel rendelkező jogorvoslati kérelmek elutasítására a belső jog szűrőrendszert hozhat létre, mint például az első- vagy a másodfokú bíróság által annak eldöntésére elvégzett előzetes vizsgálat, hogy benyújtható-e a jogorvoslati kérelem. Ez az előzetes ellenőrzés lehetővé tenné a fellebbezés indokainak alapos vizsgálatát.

24. Az ajánlást kidolgozó bizottság vitatta azt a lehetőséget, hogy meg lehet-e határozni egyes helyzeteket, amelyekben nem lehetne korlátozni a másodfokú bíróság által végzett felülbírálatot, például az igazságszolgáltatási mulasztásokkal, az alapvető jogok nyilvánvaló megsértésével vagy a nyilvánvaló bírói tévedésekkel kapcsolatos ügyekben. Lévén, hogy Európában különféle jogrendszerek léteznek, nem találták helyénvalónak, hogy ezen a téren specifikus ajánlást tegyenek, mivel ezzel a problémával az 1. cikk b. pontja alatt már foglalkoztak, amely pedig az általános jogelvekre visszautal.

25. A bírósági felülbírálathoz való jog jelentése magában foglalja azt is, hogy a pereszeses felet tájékoztatni kell e jog gyakorlásának feltételeiről. Kívánatosabb, hogy ezt a tájékoztatáshoz való jogot a törvény írja elő és a jogorvoslati jog gyakorlásának határidejét, feltételeit pontosan határozza meg. Mindazonáltal az országok jogrendszerei sokban különböznek egymástól. Egyes államokban a tájékoztatást maga a bíróság adja meg, míg másokban egyéb módon adják meg, mint például a felek ügyvédekkel keresztül. Bizonyos államokban a feleknek adott általános tájékoztatással elértnek veszik a célt. Amikor a feleknek általános tájékoztatást adnak, és egyes államokban ez az eset, az ajánlás céljaival összefüggésben ez elfogadható. Az eljárás meggyorsítása céljából ugyancsak közölni kellene, hogy - amikor ennek helye van - a fellebbezés indokait magában a fellebbezésben fel kell tüntetni és melyek lehetnek e szabály be nem tartásának a jogkövetkezményei, különösen ha a pereszeses félnek nincs ügyvédje, mint ahogy egyes országokban ez a helyzet.

26. Természetesnek tűnhet, hogy egyetlen felsőbbbírósági bíró sem vehet részt olyan ügy felülbírálatában, amelyben az alsó fokú bíróság tagjaként már az ügy tény- és jogkérdései elbírálásában részt vett. Mindemellett egyes országokban a meghozott ítéletek azt mutatják, hogy ezt az elvet nem mindig tartják tiszteletben, ezért célszerű erre emlékeztetni.

27. Az ajánlás kifejezetten nem foglalkozik azzal a joggal, hogy bírói felülbírálatot lehet kérni a személy érdekeit sértő hatósági határozattal szemben. Azonban a tagállamok - összhangban az Emberi Jogok Európai Bizottsága és Bírósága joggyakorlatával - gondoskodhatnak arról, hogy a hatósági határozatokat szintén bírói felülbírálatnak lehessen alávetni.

II. Fejezet - A bírói felülbírálat korlátai

2 - Az első fokú bíróságra vonatkozó rendelkezések

28. A 2. cikk a. pontja kimondja azt az általános elvet, hogy a perbeli követeléseket az első fokú bíróság előtt kell meghatározni. Valójában úgy tűnik, hogy egyes államokban a felek megvárják a másodfokú bíróság előtti tárgyalást bizonyítékaik és tanúik bejelentésével, amely ahhoz a nem kielégítő gyakorlathoz vezethet, hogy az első fokú bíróság csupán a másodfokú bíróság előtt zajló "valódi" perhez vezető út és annak előkészítésére szolgál. Az államok különböző intézkedéseket hozhatnak e helyzet orvoslására, különösen megszorítván, vagy akár megtiltván a másodfokú bíróság előtt új bizonyítékok felhozását (lásd az 5. cikk d. pontját), ügyelve arra, hogy az első fokú bíróság aktívan vegyen részt az eljárás előkészítésében, továbbá egyes ügyekben a fellebbezés lehetőségének korlátozásával és a felek, valamint az első fokú bíróság közötti kapcsolatok javításával, ezzel biztosítva, hogy a peres felek elfogadják, a lényegi eljárás az első fokú bíróság előtt zajlik.

29. Nagyon fontos, hogy az első fokú bíróság mindenre kiterjedően, világosan, a felek számára közérthető nyelvezeten indokolja meg döntését, azért, hogy mérlegelhesék a felek, éljenek-e jogorvoslati jogosultságukkal. A tények és a bizonyítékok teljes körű értékelése, valamint a világos jogi indoklás nem csak a bíróságnak és döntésének kijáró tisztelet fenntartásához, hanem a felek szerint esetlegesen szükséges fellebbezés előkészítésére is szolgálhat. Ami ennél is több, a világos és tiszta indoklás lehetővé teszi a fellebbező számára, hogy jogorvoslati kérelmét az ügy bizonyos szempontjaira korlátozza, ami az eljárás meggyorsítását segíti (lásd az 5. cikket). Nem szükséges a döntést megindokolni, ha az alperes nem vitatta a kereseti kérelmet vagy amikor a felek egyezséget kötöttek az ügyben, illetve amikor a felek az indoklásról lemondanak. Több államban a fél távollétében hozott ítéleteket nem kell indokolni. Az ajánlás 2. cikk b. pontja nem állít fel olyan kötelezettséget, hogy azokat a döntéseket meg kellene indokolni, amelyek ellen nem lehet fellebbezni, mint például a megengedhetőség ügyében hozott elutasító döntés.

30. A döntések ideiglenes végrehajthatósága az arra alkalmas ügyekben ugyancsak segít annak megakadályozásában, hogy a fellebbezési eljárásokkal visszaéljenek, feltéve, hogy a méltányosság elvével nem áll szemben, a fellebbezőnek súlyos vagy visszafordíthatatlan kárt okozva. Az ilyen ideiglenes végrehajthatóság nagyon gyakori azokban az ügyekben, amelyekben a legkisebb késedelem is nagy veszéllyel járna (*periculum in mora*). Számos országban a jog ügy rendelkezik a pénzügyi követelésre vonatkozó ügyekben, hogy a megfelelő biztosíték nyújtása felfüggesztheti az ideiglenes végrehajthatóságot. Az ideiglenes végrehajthatóság alkalmazása néhány országban kivételes, míg másokban rendszeresen alkalmazzák.

3 - A jogorvoslatokból kizárt ügyek

31. Szükségesnek mutatkozik több államban egyes ügyek első fokon történő elbírálását szétválasztani egymástól. A bírósági rendszer a közhatalom számára igen sokba kerül és csak a másodfokú bírói felülbírálatra érdemes ügyekben lehet fellebbezni. Az ügycsoportok különbözőek, azonban szokásos gyakorlat a fellebbezést a törvényben meghatározott összegnél magasabb perérték vagy egy ad hoc jelzőszámhoz - például a fogyasztói árindexhez - kötött összeg esetén engedélyezni.

32. A bírósági felülvizsgálathoz való jog szűkítésének másik módja abból áll, hogy a jogorvoslat benyújtását engedélyezéshez kötik, például kisebb összeg esetén vagy eljárásjogi ügyeknél, avagy a másodfokú bíróságnak megadják a lehetőséget egyes esetekben, hogy elutasítsák sommás eljárásban a jogorvoslati kérelmet. A fellebbezés engedélyezése alatt (*leave to appeal*) olyan rendszert értünk, ahol a másodfokú bíróság - amely gyakran egyesbíróból vagy kevés számú bíróból áll - dönti el az első fokú bíróság által megállapított tényállás és az általa meghozott ítélet ismertetésekor, van-e bármiféle indok a fellebbezés engedélyezésére. Ezeket az indokokat általában törvény állapítja meg és a ténybeli- vagy jogi tévedésekre, az első fokú ítélet megváltoztatását indokoló körülmény fennállására avagy az ügyben másodszori elbírálásra okot adó egyéb körülmények lehetőségére vonatkoznak. Amennyiben az engedélyt megadták, a bíróság az ügyet rendes perorvoslat alapján bírálja felül.

33. Egyes államokban - mint az Egyesült Királyságban - bizonyos ügyekben (például a közbenső eljárásokban) szükséges a fellebbező számára az első fokú bíróság engedélye a jogorvoslatához. Ez lehetővé teszi az első fokú bíróságnak, hogy a megalapozatlan vagy a kevés sikerrel kecsegtető ügyek számát korlátozza. Amikor az első fokon eljáró bíróhoz benyújtott jogorvoslati engedélyt elutasítják, lehetőség van a másodfokú bírósághoz ismételt kérelem benyújtására.

34. A tagállamok törvényhozásai igen gyakran határidőt állapítanak meg a jogorvoslati jogosultság gyakorlására. Lévéen, hogy ez tagállamok szerint változik, nem volt célszerű magában az ajánlásban határidőt megállapítani. Világos, hogy a csupán néhány napos határidő általában igen rövid ahhoz, hogy a fellebbező eldönthesse, fellebbez-e, írásban közölje a fellebbezés indokait és ezeket az iratokat a másodfokú bírósághoz benyújtsa (vagy az első fokon eljáró bírósághoz, ahogy ezt sok országban előírják). Ezzel ellentétben a legtöbb esetben nem tűnik szükségesnek a több hónapos határidő és ez indokolatlanul hosszúra nyúló ügyeket eredményez. Egyes államokban alkalmazott megoldás szerint a fellebbezőt arra kötelezik, hogy tudassa a bírósággal az ítélelhirdetést követő héten, szándékában áll-e fellebbezni, és az indokolt fellebbezést újabb - két vagy három hetes - határidőben nyújtsa be.

35. Végül pedig a jogorvoslati jogosultság különböző lehet egyes közbenső eljárásokban és egészen az érdemi döntés elleni fellebbezésig el lehet menni. Például azokban az ügyekben, ahol a bizonyítás terhét megosztották vagy az ügy elbírálásához nyilvánvalóan szükségtelen tanúk kihallgatásának elutasítása esetén, illetve más eljárásjogi döntések esetében. Másik példaként lehet említeni az eljárás költségekre vonatkozó biztosítékokat érintő döntéseket.

4 - A jogorvoslati joggal való visszaélés megakadályozását szolgáló rendelkezések

36. Nagyon sok ügyben a felek magatartása áll az eltúlzottan hosszú eljárás hátterében. Az a fél, aki kihasználja a törvényben biztosított valamennyi lehetőséget, jelentős késedelmet idézhet elő. Ezekkel szembeni megoldásként kínálkozik a fellebbezők arra való kötelezése, hogy meghatározott módon adják indoklását fellebbezésüknek és rögtön az eljárás kezdetén meg kell követelni tőlük az általuk remélt megoldás megjelölését. Ezen felül a felektől azt is lehet kérni, hogy a fellebbezésüket részletesen indokolják meg.

37. Több eljárásjogi visszaélést lehet felsorolni:

- a belső jogban rendelkezésre álló jogorvoslati utak szisztematikus igénybevétele és az engedélyezett határidők maximális kihasználása, az ügyvédek ismételt váltogatása, kérelmek az elnapolásra, kiegészítő vizsgálatra, póthatáridők tűzésére vagy további bizonyítékok benyújtására;
- újabb, a vizsgálatok alapján nem valós tényállítások;
- több kérelem benyújtása, amely az eljárás összegabalyodását eredményezi (kizárási kérelmek, panaszok, igazolási kérelmek, közbenső fellebbezés, büntető feljelentés);
- okirat bemutatásának vagy jegyzőkönyv aláírásának megtagadása;
- irat megküldésének ellenzése.

38. Annak érdekében, hogy a bíró meghatározhassa, vajon a fellebbezés indokolatlan vagy pedig rosszhiszemű, avagy a fél más módon él vissza a bírói felülvizsgálattal, lényeges megkövetelni a fellebbezés indokainak előadását. Ezeket az indokokat minél korábban a bíróság elé kell tární, lehetőség szerint már az első írásban benyújtott észrevételekkel egy időben.

39. A bíróságokat fel kell jogosítani arra, hogy pénzbírság vagy a késedelemmel okozott többletköltség megfizetése elrendelésével büntesse a felet vagy képviselőjét, avagy mindkettőt, ha az indokolatlan késedelmet ők okozták és a megfelelő esetekben a bíróságoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a határidőket betartsák. Ezen felül, ha a pereszes félnek kell megfizetnie a nyertes fél költségeit, ez is eredményes intézkedés lehet a jogorvoslati joggal való visszaélésekkel szemben.

40. Jóllehet egyes államokban a bírák már jogosultak az indokolatlan késedelmet okozó felet vagy képviselőjét szankcionálni, azonban nem mindig élnek ezzel a lehetőséggel. Az ajánlás általános módon azt javasolja, hogy a bírák küzdjenek az indokolatlan késedelmek ellen és ha szükséges, alkalmazzák a szankciókat, természetesen mindig a jog általános alapelveinek tiszteletben tartásával.

41. Erre vonatkozólag utalni lehet a belga és a francia rendszerre. A belga bírósági kódex 1072 bis cikke tartalmazza annak lehetőségét, hogy a bíró a kár megtérítésére kötelezést és/vagy pénzbírságot szabjon ki az alaptalan vagy rosszhiszemű fellebbezés miatt* .

42. Az új francia Polgári eljárásjogi kódex 32.1. cikke tartalmazza, hogy aki az igazságszolgáltatást késlelteti vagy visszaélését tanúsít pénzbírsággal sújtható (100-tól 10.000 frankig), a kár megfizetésére kötelezése kérése mellett** .

43. Egyéb rendelkezések, különösen az ítélet azonnali végrehajthatóvá nyilvánítása és a végrehajtás alól csak bizonyos esetekben adott felmentés. Fel lehet a másodfokú bíróságot jogosítani arra, hogy visszautasítsa a fellebbezés elbírálását, feltéve, ha a fellebbező nem hajtotta végre az ítéletet - bizonyos összeg megfizetését például -, nem adott megfelelő biztosítékot vagy a másodfokú bíróság nem függesztette fel a végrehajtást. Amennyiben az ítélet jogerős, végrehajtásának rendes körülmények között azonnal meg kell történnie. Az ilyen ügyekben rendkívüli perorvoslatot lehet egyes országokban benyújtani. Ez rendes körülmények között nem akadályozza a végrehajtást, feltéve, hogy a végrehajtást felfüggesztő döntést hoztak vagy megfelelő biztosítékot nyújtottak.

44. Egyes országokban a különleges ügyekben más rendelkezéseket hoztak. Így például Spanyolországban a fellebbezést benyújtó biztosítótársaságoknak néha garanciát kell adniuk, vagy ha elvesztették a pert, akkor magasabb kamatot kell fizetniük.

5 - A második bíróság eljárását korlátozó intézkedések

45. Általános eljárási alapelv, amely azt mondja ki, hogy a felek között békés úton elrendezhető ügyekben a másodfokú bíróság kizárólag a fellebbezésben megjelölt kérdéseket vizsgálja, jóllehet egyes esetekben, mint például a gyermekek feletti felügyeleti jogokra vagy más, a közérdeket érintő kérdésekre vonatkozó ügyekben a bíróságnak teljes joghatóságával kell eljárnia. A bíróság néha teljes jogkörben cselekszik még azokban az ügyekben is, ahol a felek kezében van az eljárás irányítása, például amikor a bíróságnak nincs hatásköre (rationae materiae). Ilyen szabályok megtalálhatók az államok belső jogában.

46. Ahhoz, hogy a törvényhozó biztos legyen abban, hogy az ügy második bíróság általi felülbírlata kizárólag a fellebbezésben foglaltakra terjedjen ki, többféle törvényhozási gyakorlat létezik. Az 5. cikk néhány példát hoz. Különösképpen a másodfokú bíróság előtt az új kérelmek benyújtása, újabb

tények vagy újabb bizonyítékok felhozása jogának lehetősége szűkítése igen gyakori a tagállamok eljárásjogi törvényeiben. Ilyen megszorításokat nem alkalmaznak általában akkor, ha az új tények az első fokú bíróság ítéletének meghozatalát követően merülnek fel vagy amikor nem volt lehetőség a bizonyítékok, a kérelmek vagy a tények előadására az első fokú bíróság előtt.

III. Fejezet - A jogorvoslati eljárások és rendszerek működésének eredményessége javítását célzó egyéb rendelkezések

6 - A jogorvoslati eljárások hatékonyságát javító rendelkezések

47. Az előbb említett valamennyi rendelkezés a jogorvoslati eljárások hatékonyságának javítását célozzák. Emellett célszerű, ha különálló fejezetbe gyűjtjük össze azokat a rendelkezéseket, amelyek az eljárások, mint olyanok javítására szolgálnak. Ugyancsak valamennyi itt felsorolt rendelkezés a jogorvoslatok gyors és hatékony vizsgálatának biztosítását célozzák. Nem az a céljuk, hogy a jogorvoslati eljárásokat egységesítsék; csupán annak illusztrálására szolgálnak, hogyan lehet növelni az említett eljárások hatékonyságát.

48. Néhány államban a jogorvoslatokat érintő kérdésekben egyesbíró dönt (például jogorvoslat a kisebb jelentőségű ügyekben vagy amikor a pereszes fél jogorvoslati kérelem benyújtására kér engedélyt). Soha nem szabad a szükségesnél több bíróból álló eljáró tanácsokat létesíteni. Az ajánlás több állam törvénykezéséből vett példákat hoz fel erre. Franciaországban és Hollandiában valamennyi családjoggal foglalkozó ügytípusnál a fellebbezést egyesbíró bírálja el. Más államokban ez a lehetőség nem áll fenn az egyes ügycsoportokra e téren, nevezetesen például a gyermek felügyeletével kapcsolatos ügyekben.

49. Hasznos az írásbeli előkészítés, ha nem kell szóbeli tárgyalást tartani avagy ennek lerövidítését elősegíti. Ellenben hozzájárulhat az eljárás lelassulásához, mivel az ellenfélnek megismerése után időre van szüksége, hogy válaszolhasson az ott felvetettekre és elkészíthesse saját előkészítő iratát. Egyes államokban, mint például Hollandiában elhatározták valamennyi fél számára egy-egy írásbeli előkészítő irat benyújtására való korlátozását. E megoldás alapgondolata az volt, hogy egyrészt az érdemi eljárásnak az első fokú bíróság előtt kell lezajlania, másrészt pedig - mivel az érdemi eljárás már megvolt - a másodfokú bíróságnak a felek által az ügyről írásbeli előkészítő iratukban kifejtett bizonyos szempontokra kell összpontosítania. Az írásbeli előkészítő iratokat a "szükséges minimumra" kell korlátozni. Ebben az esetben több előkészítő iratváltásra kerül sor, azonban ez a kivételes gyakorlat rendes körülmények között.

50. Az egyes államok jogorvoslati eljárásai szóbeli tárgyalás tartását is megkívánják. Ezekben az országokban azonban lehetővé kell tenni, hogy takarékoskodjanak a tárgyalások tartásával, főképpen ha a felek is ezt kívánják. Azonban a bíróság is kezdeményezheti. Amennyiben az egyik fél tárgyalás tartását kéri, ettől nem lehet eltérni, feltéve, hogy az Egyezmény 6. cikke 1. pontjában foglalt követelményeknek eleget tesznek. Egyes esetekben például amikor a másodfokú bíróság eljárási szabályok miatt nem tudja megváltoztatni az első fokú döntést, mivel azt olyan tanú vallomására alapították, akit az első fokon lefolytatott eljárásban hallgattak ki, a másodfokú bíróság abba a helyzetbe kerülhet, hogy ismételt ki kell hallgatnia a tanút. Azonban az esetek nagyobb részében, különösen akkor, amikor a másodfokú bíróság döntése egy bizonyos jogkérdésre összpontosul, a felek kérésére lehetővé kell tenni a szóbeli tárgyalással való takarékoskodást.

51. A tárgyalások hosszúságának csökkentésére különböző intézkedéseket lehet hozni. Egyes esetekben a szóbeli tárgyalást megelőző írásbeli eljárás alkalmazása hozzájárulhat magának a tárgyalásnak a lerövidítéséhez. Más esetekben alkalmazni lehet az "érvelési rendszert", amikor is a jogorvoslatot kérő fél köteles a bíróság elé terjeszteni az ügyre vonatkozó fő érveit. Egyes országokban a felektől azt is kéri, hogy valamennyi általuk felhasználni szándékozott feljegyzést adjanak át, ezzel lehetőséget adva a bírónak, hogy az általuk lényegesnek tartott kérdésekre koncentráljanak, valamint jobban előkészítsék a szóban lévő ügyet.

52. Egyéb intézkedés lehet különleges gyorsító eljárások elfogadása és bizonyos szigorúság bevezetése az előkészítő iratok kicserélésének határidejét vagy az eltúlzott tárgyalási időközöket illetően.

53. Amikor ugyanabban az ügyben több szóbeli tárgyalást kell tartani, a bíróságnak igyekeznie kell a tárgyalások közötti időszakot a lehető legrövidebbre lecsökkenteni. Ténylegesen arra van szükség, hogy a bíró emlékezetében friss legyen a tanúvallomás, amikor az ügy vizsgálatához ismételtlen hozzákezd. Amikor egy ügyben több napos, vagy hetes tárgyalást kell tartani, a bíróságnak a munkáját úgy kell megszerveznie, hogy a folyamatos tárgyalások mellett is legyen ideje rá és ne akadjon meg hosszabb időre. Törvényekben lehet szabályozni a maximális tárgyalási időközöket és előírni új tárgyalás tartásának kötelezettségét, ha a két tárgyalás között a maximális időtartamot túlhaladják. Amint véget ér a tárgyalás, a bírácoknak tanácskoznuk kell és legalább olyan döntést kell meghozniuk, amely a későbbi, írásba foglalt ítélet alapjául szolgálhat. Az esetleges további bírói tanácskozást rövid időn belül meg kell ejteni, olyan módon, hogy az írásba foglalt ítéletet a lehető legrövidebb időn belül ki lehessen adni. Törvényben kell meghatározni az ítélet kihirdetésének pontos határidejét.

54. A feleknek be kell tartaniuk a bíróság vagy a törvény által megállapított határidőket és a bírák csak akkor engedélyezhetik a határidők meghosszabbítását, ha arra megfelelő indok áll fenn. A határidők be nem tartását általános szabályként büntetni kell. Egyes ügyekben nem lehet kiszabni szankciót a határidők be nem tartása miatt akkor, ha a fél nem vétkes.

55. A tagállamok az eljárás megfelelő lefolytatása érdekében a tárgyalás előtt és alatt a bíró számára sokkal aktívabb szerepet biztosíthatnak. Például bevezethetik az ügyeknek a tárgyalásra előkészítését végző szakosított bírói intézményt. A másodfokú eljárás során is lehet bátorítani a feleket a békés megegyezésre.

56. Egyes államokban a bevezető tárgyaláson az eljáró bíró a fellebbezési eljárásban úgy dönthet, hogy az ügyben nem lehet rögtön ítéletet hozni, nincs megfelelően előkészítve, hanem további vizsgálatnak kell alávetni. Ebben az esetben az ügyet ahhoz a bíróhoz küldi meg, aki elvégzi az előkészítést és egészen addig ott marad, amíg ez a bíró nem hoz döntést a vizsgálat lezárásáról. Az előkészítést végző bírónak több lehetősége van. Elsősorban békéltető szerepe van: a vizsgálat bármelyik pillanatában felhívhatja a feleket vagy képviselőiket, hogy jelenjenek meg előtte egyezségkötés céljából. A békéltetésről készült jegyzőkönyvben megtalálható a pontos egyezség, amely jogerős. Az előkészítést végző bíró ugyancsak elrendelhet bizonyos vizsgálati intézkedéseket és vizsgálhat egyes kifogásokat, mint például a haladéki igényre alapított perbeli kifogás, az eljárási hibákra alapított semmisségi kifogásokat, továbbá az ideiglenes intézkedés iránti kérelmeket (biztosítási intézkedés, stb.). Ezek az előkészítő cselekmények hozzájárulhatnak a fellebbezési eljárás lerövidítéséhez.

57. Az előkészítéssel megbízott bíró feladata az ügy vizsgálati szakaszában az eljárás törvényes lefolytatására, az előkészítő iratok és az okiratok kicserélésének pontos megtörténte felügyelni. Az előkészítés során hozott bírói határozatok nem ügydöntő határozatok, ezek ellen fellebbezésnek nincs helye. Ellenben az előkészítés lezárásáról hozott határozat fellebbezéssel megtámadható.

58. Az ajánlás felhívja a bírácokat arra is, hogy a peres ügy megoldását bátorítsák a felek közötti egyezség létrehozásával is. Ez az előírás figyelemmel van a bíróságok túlterheltségének megelőzésére és csökkentésére vonatkozó R (86) 12 számú ajánlásra is. Ezen ajánlás I. c. része úgy rendelkezik, hogy elképzelhető "az ügyvédek megbízása szakmai kötelezettségként - avagy a hatáskörrel rendelkező fórumok felhívása ennek elismerésére - az ellenérdekű felek békítésének megkísérlésével a bírói út igénybevétele előtt, továbbá a bírósági eljárás minden arra alkalmas szakaszában".

59. A békéltetés szorgalmazására a következő rendelkezéseket lehet alkalmazni:

- a bíró békéltető szerepének újraértékelése;
- a békéltetés céljából a bíró személyes megjelenésre idézhesse a feleket;
- valamennyi félnek el kell ismerni azt a jogát, hogy előzetes békéltetési eljárást kezdeményezhet a bíró előtt.

60. A sürgős ügyek lefolytatásának elsőbbséget kell biztosítani. Ebből a célból a tagállamok belső jogában kell meghatározni, ki jogosult gyorsított eljárást kérni és egy ügyet milyen kritériumok alapján lehet sürgős ügynek tekinteni, továbbá a bírósági szervezeten belül ki jogosult a kérdésben dönteni. Mindenképpen az utolsó pont az kényesebb kérdés, és az arra adott válaszok országoként eltérőek.

Rendszerint olyan mechanizmusok működnek, amelyek szerint az ügy sürgős jellegét törvényben határozzák meg, vagy pedig a bírósági eljárásról rendelkező jogszabályban, az ezekkel az ügyekkel megbízott bírók - például ábécé sorrend szerinti - automatikus kijelölése mellett.

62. Magától értetődő, hogy a bíróságoknak megfelelő technikai felszerelésekkel kell rendelkezniük, hogy feladataiknak megfelelhessenek. Azonban nem felesleges arra emlékeztetni a kormányokat, hogy ezekkel az eszközökkel a bírói hátralékok feldolgozását is elő lehet segíteni.

63. Az eljárások elhúzódásának csökkentése érdekében az ügyvédi kamara egyes tagjainak kizárólagos közreműködése - különösen a harmadfokú bíróságok előtt - elfogadásának kérdése lényeges. E téren azonban nem fogalmazódott meg ajánlás, figyelemmel a tagállamok jogrendszerének különbözőségére. A tagállamok mindenestre valamennyi erre alkalmas ügyben megengedhetik, hogy a feleket szélesebb körben képviselhesék a jogorvoslati eljárásban és ha szükséges, jogsegély vagy más hasonló rendszer létrehozásával kell bátorítani őket arra, hogy vegyék igénybe jól képzett ügyvédek szolgáltatát. Az Európa Tanács más esetekben már megtette ezt (a nehéz helyzetben lévőknek a jog- és az igazságszolgáltatás igénybevételére vonatkozó R (93) 1 számú ajánlásban).

IV. Fejezet - A harmadik bíróság szerepe és működése

7 - A harmadik bírósághoz benyújtott jogorvoslati kérelmekkel kapcsolatos rendelkezések

64. Elviekben jogorvoslattal a harmadik bírósághoz való fordulást csak azokban az ügyekben kell engedélyezni, amelyekben indokolt a harmadfokú bírói felülbírálat, mint például a fontos jogkérdésekre irányuló peres ügyekben. Ezek az ügyek vonatkozhatnak jogkérdésekre, valamely általános jogelv megsértésére vagy pedig anyagi jogsértésre. Azok az ügyek, amelyek hozzájárulnak a jogalkotáshoz vagy pedig a jogalkalmazás egységességéhez, különösen érdemesnek tűnnek a legfelsőbb bíróság vagy a semmítőszék által végzett felülbírálatához. Úgy vélhető, a jogorvoslati eljárás való jog megfelelőképpen biztosított, ha a tagállamokban jogorvoslati rendszert hoznak létre. Nem szükséges tehát a harmadik bíróság felállítása, feltéve hogy az államok fontosnak találják az előbb említettek szempontjából.

65. Az előző fejezetben megfogalmazott számos ajánlás - mint például a 4. cikk b. és c. pontjaiban felsoroltak - érvényesek a harmadik bíróság előtti eljárásban is, amennyiben ezeket az ügyeket már két szinten vizsgálták (kivéve a leapfrog eljárás esetében - lásd lejjebb). Az ajánlás nem foglalja magában az alkotmánybíróságokkal.

66. Ezen felül egyes különösen fontos ügyek gyorsabb lerendezése érdekében a tagállamok lehetővé kell tegyék, hogy azokat a rendes hatáskörrel bíró bíróságnál magasabb fokú bíróság bírálja el. Ez történhet az előzetes áttétellel, véleménykéréssel vagy a leapfrog eljárással, amely szerint a közvetlenül a felsőbb bíróság elé utalják az ügyet, megkerülve a rendes hatáskörrel bíró bíróságot. Ez az eljárás rendes körülmények között feltételezi az első fokú bíróság döntését és a felek egyetértését, esetlegesen egyes államokban a harmadik bíróság engedélyét is.

67. Ahogy a második bíróság számára is, az ügy teljes felülbírálata nem mindig szükséges és nem is kívánatos. A bírói felülvizsgálaton már átesett ügyet sokkal eredményesebben és a költségeket is csökkentve lehet kezelni, ha a belső jog megengedi a harmadfokon eljáró bírónak, hogy egyes esetekben korlátozza a felülbírálat körét vagy gyorsított eljárást alkalmazzon akkor, aha ezt a méltányosság megkívánja.

68. Az ajánlás arra irányul, hogy korlátozza a második bíróság előtt és még inkább a harmadik bíróság előtt az új tények vagy bizonyítékok felhozását. Bizonyos különös körülmények között mindemellett számolni lehetne azzal, hogy a bíró diszkrecionális jogkörével él.

* Golder Egyesült Királyság elleni ügye, Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) 1975. február 21-i ítélet, A sorozat 18. kötet, 12-20. oldalak, 25-40. pontok. Vesd össze az Egyezmény szövegével: "Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyét a (...) bíróság (...) tárgyalja (...)."

** Az Egyezmény 7. kiegészítő jegyzőkönyve 2. cikke kimondja - csak a törvényben foglalt eseteket kivéve - annak, akit bíróság bűncselekmény miatt elítélt, joga van arra, hogy a bűnösség megállapítását, illetőleg a büntetés kiszabását tartalmazó ítéletet felsőbb bírósággal felülbíráltassa

*** Delcourt ügy, EBBB 1970. január 17-i ítélet, A sorozat 11. kötet, 14. oldal, 25. pont 4. bekezdés

* Amikor a fellebbviteli bíró elutasítja az érdemi fellebbezést, ugyanabban a döntésben rendelkezik az esetlegesen az egyik fél által kért kár megfizetéséről. Amikor a bíró elutasítja az érdemi fellebbezést, akkor ugyancsak kiszabhat az alaptalan vagy rosszhiszemű fellebbezésből származó késedelemért felelős félle szemben pénzbírságot. Ezt az elutasító döntésben egy közeli napra megállapított tárgyaláson lehet kiszabni. A feleket ezen a tárgyaláson meghallgatják. A pénzbírságot a kincstár javára fizetik be.

** E rendelkezés az új Polgári eljárásjogi kódex I. könyvében szerepel a valamennyi bíróságra vonatkozó közös rendelkezések között. Utalni kell azonban arra, hogy még két másik cikk is található (fellebbviteli eljárás, semmisségi panasz), amely kifejezetten előírja a pénzbírság kiszabásának lehetőségét, az okozott kár kérhető megtérítése mellett. A következő cikkekről van szó:

559. cikk: késleltető vagy visszaélészerű fellebbezés esetén a fellebbezőt 100-tól 10.000 frankig terjedő pénzbírsággal lehet sújtani, az okozott kár megtérítésére kötelezés kérése mellett.

628. cikk: az elutasított semmisségi kérelmet benyújtó alperes a visszaélészerűnek nyilvánított jogorvoslati kérelem esetén pénzbírsággal és ugyanilyen határok között a felperesnek fizetendő kártérítéssel sújtható, amelynek összege a 20.000 frankot nem haladhatja meg.

Ami pedig az eljárási visszaélés fogalmát illeti, úgy találták, hogy a kereseti kérelem gyakorlása, ugyancsak a védelemhez való jog ilyen esetben csak akkor minősül visszaélésnek, ha rosszindulatú vagy rosszhiszemű a kereset. A fél által jogainak nem pontos gyakorlása önmagában nem minősül hibának.

Forrás: http://www.lb.hu/embjog_t/ET000595.html